

Högskolan
Kristianstad

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-250 30 00
www.hkr.se

Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp, för
Förskollärarexamen
HT 2021
Fakulteten för lärarutbildning

En kvalitativ studie om förskollärares arbete med dokumentation tillsammans med förskolans yngre barn

Romina Asenjo Ruz
Nicki Friberg Hvalsum

Författare

Romina Asenjo Ruz & Nicki Friberg Hvalsum

Titel

En kvalitativ studie om förskollärares arbete med dokumentation tillsammans med förskolans yngre barn

Engelsk titel

A qualitative study of preschool teachers' work with documentation together with the preschool's younger children

Handledare

Ann Steen

Bedömande lärare

Laila Gustavsson

Sammanfattning (högst 250 ord)

I denna kvalitativa studie har vi undersökt hur förskollärare uttrycker sig om deras dokumenterande arbete med de yngre barnen på förskolan (1-3år). Syftet är att bidra med kunskap om hur förskollärare talar om deras arbete med dokumentation tillsammans med de yngre barnen i förskolan. Med våra egna erfarenheter har vi sett en saknad i de yngre barnens delaktighet i dokumentation. Skollagen specificerar att barn och elever ska ges inflytande över deras utbildning och Läroplan för förskolan säger att utbildningen ska ge barnen möjlighet till att förstå och känna delaktighet. Studien utgår från det sociokulturella perspektivet och genomfördes med två semistrukturerade intervjuer med verksamma förskollärare. Studien kommer fram till att förskollärarna uttrycker sig lika i bemärkelse att de båda direkt och indirekt talar om pedagogisk dokumentation. Deras arbete utgår från en barnsyn likt det kompetenta barnet som vidare kopplar till deras barnsyn på barns lärande och delaktighet.

Ämnesord (5–8 st)

Delaktighet, Dokumentation, Inflytande, Förskola, Yngre barn

Innehållsförteckning

1. Inledning och bakgrund	6
1.2. Bakgrund	6
1.3. Syfte och frågeställningar	8
1.3. Begreppsdefinition	8
1.3.1. Dokumentation	8
1.3.2. Pedagogisk dokumentation	9
1.3.3. Barnsyn	9
1.3.4. Barnperspektiv och barns perspektiv	10
2. Litteraturgenomgång med forskningsöversikt	11
2.1. Delaktighet och inflytande	11
2.2. Dokumentationsmetoder	12
2.3. Dokumentation med yngre barn	13
2.4. Digitala verktyg och yngre barn	14
2.5. Teoretiska perspektiv	15
2.5.1. Artefakter	15
2.5.2. Språket som artefakt	16
2.5.3. Interaktion	17
3. Metod	18
3.1. Metodval	18
3.2. Intervju	18
3.3. Urval	19
3.4. Genomförande	20

3.5. Bearbetning av data	20
3.6. Etiska övervägande	21
4. Resultat	22
4.1. Dokumentationsmetoder	22
4.1.1. Dokumentationsredskap och skillnader i metoder	23
4.2. Dokumentationens syfte	24
4.2.1. Delaktighet	25
4.2.2. Återkoppling till barn	25
4.3. Sammanfattande analys av resultat	27
5. Diskussion	28
5.1. Barnsyn kopplar till delaktighet	29
5.2. Barnens delaktighet i dokumentation	29
5.3. Förskolläraarnas arbete med dokumentation	31
5.4. Förskolläraarnas uttryck för dokumentation	31
5.5. Metoddiskussion	32
6. Referenser	34
7. Bilagor	38
7.1. Bilaga 1: Missivbrev	38
7.2. Bilaga 2: Samtyckesblankett	40
7.3. Bilaga 3: Innehållstext i mejl till rektorerna	41
7.4. Bilaga 4: Intervjufrågor	42

1. Inledning och bakgrund

Vi är två förskollärarstudenter som skriver vårt examensarbete där vi kommer att undersöka hur två förskollärare beskriver sitt arbete med yngre barns dokumentation (1-3år). Utgångspunkten för undersökningen har varit att vi inte hittat mycket forskning som handlar om *yngre* barns delaktighet i dokumentation och förskollärares metoder för yngre barns delaktighet i dokumentation. Det som har gjort oss intresserade av ämnet är att vi båda har erfarenhet av yngre barn i verksamheten och har sett en saknad av yngre barns delaktighet i samband med dokumentation. Vi söker en större förståelse om förskollärares arbete med dokumentation med de yngre barnen på förskolan för att vidareutveckla vår yrkesroll inom förskolan och dokumentation. Det vi vill kunna bidra med är mer kunskap om på vilket sätt förskollärare kommunicerar och samspelar med de yngre barnen i samband med dokumentation. Vi vill och hoppas att detta arbete ska kunna agera som ett diskussionsunderlag för att synliggöra olika perspektiv i verksamheten.

1.2. Bakgrund

I Läroplan för förskolan, Lpfö 18 (Skolverket 2018) står det att alla sorters av utvärdering i förskolan ska utgå från barns perspektiv och att barns röster ska tas tillvara. Enligt Skolverkets stödmaterial (Skolverket 2020) ska barn också vara delaktiga i och ha inflytande i dokumentation som utvärderingar. Skollagen (SFS 2010:800) säger att barn och elever ska ges inflytande över sin utbildning, samt att de fortlöpande ska stimuleras att aktivt vara del i arbetet med att vidareutveckla sin utbildning. Även Lpfö 18 (Skolverket 2018) säger att utbildningen ska ge barnen möjlighet till att förstå och känna sig delaktiga i demokrati som är hela verksamhetens grund. Förskolan har som utgångspunkt att följa varje barns individuella utveckling och lärande. I Skolverkets *Dokumentation i förskolan* (Skolverket 2021) står det att dokumentationen analyseras utifrån det individuella barnet och vad de har för möjligheter till att utvecklas och lära. När barnets möjligheter till utveckling lyfts fram i dokumentationen kan man bedöma värdet av hur förskolan strävar mot målen som finns i läroplanen (Skolverket 2021).

Skolverkets stödmaterial om dokumentation i förskolan (Skolverket 2021) redogör för dokumentation och vad det innebär. Det nämns att med hjälp av dokumentation ska lärare tillsammans med sina kollegor följa barnens utveckling och lärande men även analysera och utvärdera utbildningens kvalitet. I stödmaterialiet står det även att alla förskolor ska dokumentera sin verksamhet, det vill säga att det är ett krav för alla förskollärare att ha och ta ansvar för (Skolverket 2021). I Lpfö 18 (Skolverket 2018) beskrivs det att det är arbetslaget som kontinuerligt ska systematiskt följa, dokumentera och analysera varje individuella barns utveckling och lärande. Detta för att möjliggöra att följa barns förändrade kunnande och samtidigt utvärdera på vilket sätt förskolan säkerställer att barnens möjligheter att utvecklas och lära - är i enlighet med läroplanens mål. Vidare nämner läroplanen att det är förskollärarens pedagogiska ansvar att bidra till barnens omsorg, utveckling och lärande. Hela verksamheten ska sträva efter de värden och rättigheter som uppkommer i FN:s konvention angående barns rättigheter kallat Barnkonventionen som också antogs som lag i Sverige den första januari 2020 (SFS 2018:1187). Förskolan ska därför arbeta med vad som anses vara bäst för barnet och att barn har rätt till delaktighet och inflytande där de ska få kunskap om sina rättigheter. Verksamheten ska med avsikt främja alla barns lika värde och förutsättningar.

Skolverkets stödmaterial för dokumentation i förskolan (Skolverket 2021) har formulerat en lista med exempel på vad dokumentation kan leda till. Samtliga punkter fokuserar på barnen, men tittar också på vad förskolläraren och arbetslaget kan utveckla och tänka på i sin yrkesroll. Detta indikerar till ett fokus på arbetslagets kompetens till att ge och skapa förutsättningar för barnens lärande. Skolverket (2021) fortsätter också med att poängtera vikten med att ha ett förutbestämt syfte inför sin dokumentation och genom att ha det kan det hjälpa en att avgränsa och fokusera på vad förskolläraren egentligen ska dokumentera.

1.3. Syfte och frågeställningar

Som nämnt tidigare har det funnits färre artiklar som handlar om barns delaktighet i dokumentation i förskolan där fokuset ligger på de yngre barnen. Därför är syftet med föreliggande studie att bidra med kunskap och fler perspektiv på hur förskollärare talar om sitt arbete med dokumentation tillsammans med de yngre barnen i förskolan.

Frågeställningar är:

- Hur uttrycker förskollärare att de arbetar med dokumentation med de yngre barnen i förskolan?
- Hur talar förskollärarna om yngre barns delaktighet i dokumentationen?

1.3. Begreppsdefinition

Följande är en begreppsdefinition för de ord och begrepp som är centrala för studien och där dessa kommer att diskuteras i resultatet och diskussionen.

1.3.1. Dokumentation

Hur verksamheten och förskollärare arbetar med dokumentation är en viktig aspekt på hur dokumentationen blir gjord. Svenning (2011) redogör för ett sätt att dokumentera som kan vara utifrån observationer där förskollärare samlar in det de har sett och hört men hittills inte reflekterat över än. En observation kan lyfta fram frågor och bli nyfiken som man vill uppfatta mer om. Det kan vara grunden till hur man ska välja ut vad som ska dokumenteras. Åberg och Lenz Taguchi (2018) beskriver att när man dokumenterar har man gjort ett val där man medvetet valt ut något av det man har upplevt och hört i observationerna. Det handlar om att fördjupa sig kring en fråga som har satts i gång och i nästa steg blir dokumentationen underlag för reflektion tillsammans med arbetslaget och barnen. Dokumentationsarbete är en levande bearbetning som jämt ger möjlighet att reflektera och därav ompröva sitt sätt att planera och agera. Det är viktigt att skapa hållning och intresse för att utforska vad som erbjuds till barnen för goda upplevelser

och hur man ska använda dokumentationen där barnens förmåga lyfts fram och inte deras brister. Det handlar om att ha goda och reflekterande val av syfte och målgrupp för innehållet av dokumentation där man tar hänsyn till barnens och vuxnas perspektiv på ett respektfullt sätt (Svenning 2011).

1.3.2. Pedagogisk dokumentation

Svenning (2011) berättar om dokumentationsmetoden som gavs inspiration från Reggio Emilia där förskolornas arbetssätt och filosofi sågs på pedagogiken och förskolan som ett likställt och demokratiskt arbete. Svenning menar att *pedagogisk dokumentation* är något mer än enbart dokumentation när den medvetet används i en pedagogisk process. Dialogen i den pedagogiska dokumentationen har en central plats. Lenz Taguchi (2013) nämner att grunden är att man gemensamt gör ett reflektionsarbete med barnen emellan och pedagoger emellan samt familjen och förskolan emellan. Svenning nämner också att i den pedagogiska dokumentationen bjuder man in till att många röster gör sig hörda där flera tolkningsmöjligheter kan bli synliga. På så vis kan man ge plats för flera förståelsesätt och reflektioner. Målet med att reflektera kring den insamlade dokumentationen är att försöka få en uppfattning om olika förståelsesätt som kan användas när man väljer det fortsatta arbetet med barnen. Vidare skriver Svenning (2011) att inom dokumentationen ska man kommunicera med personalen och barnen genom att väcka frågor och bjuda in till dialog. Dessutom skriver Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2015) att pedagogisk dokumentation kan vara ett hjälpmedel i det pågående samtalet med barnens familjer om förskolans verksamhet och även barnens lek samt lärprocesser. Författarna nämner även att pedagogisk dokumentation har koppling till ett reflekterande förhållningssätt där fokuset ligger på förskolepersonalens reflektioner angående barns tankar, agerande och lärandeprocesser.

1.3.3. Barnsyn

Barnsyn kan ses som ett omväxlande och föränderligt begrepp, som alltid har funnits men som har förändrats genom tiderna. Precis som att man kan ha åsikter och föreställningar om allt annat kan man ha sin föreställning om vad ett barn är och deras fostran. Det benämner Sommer (2005) som barnsyn. Barnsyn kan även variera från land till land. Lenz Taguchi (2013) skriver att ur ett konstruktionistiskt synsätt är barnsyn något som varje enskild individ kontinuerligt skapar och

konstruerar. Lenz Taguchi menar att ens barnsyn inte dykt upp från ingenstans utan att man som individ upplever och erfar andras åsikter och perspektiv för att sedan anamma de åsikterna till ens eget. Ens konstruktioner av ens egna åsikter bygger på vår egen uppfattning av världen men även på våra interaktioner med andra individer och situationer i livet. Åberg och Lenz Taguchi (2018) berättar att ens barnsyn handlar också om hur man ser på barns lärande, hur de tar emot och skapar kunskap. Deras uppfattning är att lärande bygger på samspelet mellan barnen, miljön och vuxna, att deras erfarenhet, upplevelser och nyfikenhet som är grunden till deras lärande. Lenz Taguchi (2013) berättar att man kan se vilken barnsyn en individ eller verksamhet har utifrån hur miljön är utformad eller hur en människas beteende ser ut i relation till barn. En aspekt där man kan se vilken barnsyn som uttrycks är i miljön, hur en förskoleavdelning är utformad. Är materialen, leksakerna och bilderna tillgängliga för barnen i barnens höjd eller finns de högt upp på hyllor? Det ena pekar på att man har en barnsyn där barnet är kompetent till att skapa, välja, leka och hantera material, medan det andra pekar på att man ser barn som någonting man måste skydda och hjälpa.

1.3.4. Barnperspektiv och barns perspektiv

Barnperspektiv och *barns perspektiv* används ständigt när man pratar om insynen i barnens värld. Svenning (2011) diskuterar barnperspektivet, vilket är hur vuxna tänker och ser på barn, samt barns perspektiv som rör sig om att barns egna tankar och uppfattningar blir synbara och får utrymme. Varje barn har sitt eget perspektiv vilket Svenning nämner att man ska utgå från - barnets erfarenheter, vilja och uttryck för mening. Ett barns perspektiv kan delvis synliggöras när barnet själv får framkomma med sina egna bidrag, upplevelser, idéer och känslor utan att det ska behöva tolkas av den vuxne, men det är praktiskt taget omöjligt för en vuxen att inta ett barns perspektiv till hundra procent. I stället blir uppgiften att försöka och sträva efter att sätta sig in i barnets perspektiv.

En annan viktig aspekt som Svenning (2011) upplyser om är att ta hänsyn till vad barnet säger, vad barnet har för åsikter och att man inte ska ta barnet för givet bara för att barnet är yngre. Den vuxne ska alltså visa intresse och vara lyhörd för barns och dennes perspektiv annars finns det en risk att barnet förlorar sin möjlighet till inflytande. Det är svårt att hela tiden utgå från barnens

perspektiv men som vuxen ska man alltid ha kravet att försöka närma sig barnet så mycket det går. Dessutom skriver Svenning att för att skapa en bra kommunikation i mötet med barnen i förskolan ska pedagogen känna till begreppen barnperspektiv och barns perspektiv.

2. Litteraturgenomgång med forskningsöversikt

I detta avsnitt kommer forskning kring delaktighet och inflytande, dokumentation samt dokumentation med yngre barn att redogöras för. Studiens teoretiska perspektiv kommer även att redogöras för i slutet av detta avsnitt.

2.1. Delaktighet och inflytande

Enligt NE (Nationalencyklopedin 2021) definieras *delaktighet* som aktivt deltagande. Johannesen och Sandvik (2009) nämner att delaktighet i förskola innebär att barn har rätt att bli hörda på samma vis som andra deltagande. Delaktighet handlar mycket om gemenskapen där man ska visa respekt och inkludera trots åsikter och inställning. I artikeln av Elfström Pettersson (2019) skriver författaren om hur barn kan bli eller göras delaktiga i dokumentation. Författaren har gjort en studie på två olika förskoleavdelningar där ålder inte framgick. Det visades att avdelningarna har dokumenterat på olika sätt. Den ena avdelningen arbetade med portfolio som är ett sätt att följa upp och utvärdera individuella barnet där det även handlar om vad barn lär sig utifrån läroplansmålen. Barnen hade sina egna pärmar som de samlade in sina dokumentationer i som kunde vara till exempel bilder från olika aktiviteter och sedan tillsammans med den vuxne få en chans till att återberätta om händelsen i aktiviteten. Den vuxne fotograferade men barnen fick själva bestämma vilka bilder de ville tala om. Den andra avdelningen arbetade med pedagogisk dokumentation. Elfström Pettersson (2019) kommer slutligen fram till att med pedagogisk dokumentation handlar det om att diskutera, utmanas och utvecklas där fokus är mer om hur barn lär sig. Slutsatsen blir även att användningen av pedagogisk dokumentation inte automatiskt innebär delaktighet för barnen, utan att delaktighet skapas i kommunikationen och medvetandet hos personalen att skapa förutsättningar för barnen att vara delaktiga.

Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2015) nämner att delaktighet och inflytande för barn är en demokratisk rättighet och på samma gång är det en pedagogisk utgångspunkt. Dolk (2013) menar att delaktighet i förskolan ger möjlighet till att aktivt vara med och bilda relationer samt riktlinjer där man är med och påverkar i den pedagogiska verksamheten. Alla barn har rätt att få delta i beslutsprocesser, influera och medla med andra barn och vuxna där man ska bli respekterad och även respektera olika tankesätt. Likt Dolk (2013) nämner Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2015) vidare att barn har en rättighet att bli delaktig i och ha inflytande över sitt eget lärande. Johannesen och Sandvik (2009) skriver även att vuxna måste våga släppa taget om kontrollen så att barn ska få möjlighet att få vara delaktiga. Unga (2013) lyfter fram vikten av att vara närvarande med barnen och vara lyhörd till deras frågor, idéer och tankar och att man aktivt och medvetet jobbar med pedagogisk dokumentation för att få syn på det som händer *här och nu*. En viktig aspekt som Edlund (2019) nämner är att det inte bara är pedagoger som ska dokumentera i förskolan utan även barnen. Barnen ges inflytande när pedagogerna lyssnar och uppmärksammar barnets åsikter och vilja, vilket Edlund menar att pedagogen måste vara lyhörd för. Genom att ge barnen möjligheten att genom dokumentationer fånga det som barnen lägger märke till och värdesätter utifrån deras perspektiv kan det ge pedagoger nya synvinklar och perspektiv att se på situationer.

2.2. Dokumentationsmetoder

Merewether (2018) har syftet att undersöka vilka undersökningsmetoder som är effektiva i arbete med yngre barn i utemiljö. Barnen ska få peka ut och visa vad som är bra i deras egen utemiljö. Hon drar koppling till pedagogisk dokumentation och att det är en variation av olika dokumentationsmetoder, som hon kommer att använda i sin undersökning. Åberg och Lenz Taguchi (2018) belyser att dokumentera är ett sätt att begripa sig på världen på flera olika sätt där dokumentationen kan hjälpa en att synliggöra barnets lärande. Ett sätt som kan hjälpa en att förstå barnen i gruppen är att arbeta med pedagogisk dokumentation där man försöker se det barnen förstår och hur de lär. Utifrån det arbetet kan man skapa sammanhang som stimulerar

barns tankar för fortsatt lärande och utforskande tillsammans. Likt Åberg och Lenz Taguchi (2018) beskriver Svenning (2011) att dokumentation ska vara ett sätt att se vilka barn i förskolan som blir synliggjorda där man på olika sätt ska visa vilka barn är, hur de är och vad de gör. Däremot säger Elfström Pettersson (2019) att det finns olika dokumentationsmetoder man kan utgå ifrån och att barn inte blir delaktiga bara för att det används pedagogisk dokumentation. Merewether använder sig av deltagande observation, som innebär att hon tar en aktiv roll i aktiviteter och upptäckande tillsammans med barnen i stället för att sitta på avstånd och observera. Andra metoder som användes var fotografi, samtal med vuxna och barn, skrivande i olika former, fältanteckningar, forskningsdagbok samt dokumentationsbok. Med alla dessa metoder kom Merewether fram till att dokumentation aldrig är en enda sak, utan en helhet där alla element är i ständig rörelse och interagerar med varandra. Hon menar att pedagogisk dokumentation, inklusive de strategier man använder, är evigt kopplade och påverkar varandra. Merewether kom dock även fram till att vissa av dokumentationsmetoderna framkallade vissa beteenden hos barnen, men även hos de vuxna. När kameran togs fram och gavs till barn var det som att barnen drevs till handling direkt när de höll kameran. Under tiden de höll kameran upplevdes det som att de var extra fokuserade på vissa saker men ignorerade andra. Vid återlämning av kameran var det som att deras beteende ändrades tillbaka. Denna beteendeförändring upplevde Merewether själv, då hon beskriver det som att hon tappade sikte av den större bilden när hon hade kameran.

2.3. Dokumentation med yngre barn

Liksom Elfström och Pettersson (2019) som studerat två avdelningar har Lindgren (2020) studerat två arbetslag där det framkommer liknande resultat som i Elfström och Petterssons studie (2019). Lindgren kommer fram till att de två arbetslagen jobbar på snarlika sätt men att de fortfarande kan ses som separata verksamhetssystem. Båda drivs av motivet att synliggöra barnens självständiga lärande, vilket de gör genom att omvandla barnens handlingar, ageranden, språk och lärande. Det Lindgren (2020) ser är att det blir nästan som att barnen är passiva när

förskollärarna inte visar vägen. Att den vuxne tar en avvaktande roll ses i båda arbetslagen, vilket Lindgren knyter till att arbetslagen har en ambivalens där de antingen kan styra barnen mot ett specifikt lärande eller följa barns egna initiativ och intresse. I stället tas rollen som avvaktande observatör som varken är styrande eller undervisande. Ett arbetslag uttrycker att de vill se vad barnen själva har för avsikter innan de går in och styr upp. De förklarar att vissa barn behöver en liten "knuff". Lindgren kommer fram till att förskollärarna har en norm om att barnen är kompetenta, självständiga, nyfikna och aktiva vilket här utmanas när arbetslagen senare beskriver att barnen inte är så aktiva utan "fogliga", att de ibland sitter passivt kvar där man sätter dem. Arbetslagen gör lärandet synligt för barnen med hjälp av strategin *en-till-en-situationer*. Detta görs även för att förskolläraren ska hinna uppfatta, se och tolka varje barns språkliga uttryck. Lindgrens resultat pekar på att detta är en organisering som arbetslagen skapat som ett sätt att hantera de ökade kraven på att dokumentera varje barns individuella lärande och förändrade kunnande. Resultatet visar på att ett guidat deltagande och stöttning leder det till en helt annan aktivitet hos barnens agerande.

Lindgrens (2020) resultat visar att båda arbetslagen arbetar med olika former av matriser för att dokumentera barns lärande, men att de dokumenterar olika saker och utifrån olika motiv. Arbetslag ett använder sig av befintliga mallar men försöker anpassa dessa för att kunna planera och utvärdera enskilda barns lärande. De dokumenterar barnens agerande men även arbetslagets arbete för att leverera dokumentationen till rektor och förvaltning. Arbetslag två utvecklar ett reflektionsprotokoll till en matris, som även utvecklas till att synliggöra varje barns lärande i större utsträckning. De dokumenterar huvudsakligen barnens lärande utifrån motivet att kunna följa upp den egna undervisningen för att kunna utveckla verksamheten.

2.4. Digitala verktyg och yngre barn

Det är numera en självklarhet att de barn som föds under den senare hälften av tvåtusentalet är väl bekanta med lärplattor. Det är snarare ovanligt att *inte* ha en dator, läsplatta eller mobil i hemmet. Findahl och Davidsson (2015) undersöker svenskarnas internetvanor år 2015 och finner

att i så gott som alla familjer finns det mellan två och tre datorer och att det är två av tre tvååringar som börjat använda internet åtminstone någon gång. Det är en tredjedel av tvååringar som använder internet varje dag. Även i den pedagogiska verksamheten är det vanligt att ha med digitala verktyg. Pramling Samuelsson och Jonsson (2017) diskuterar fördelen av lärplattors simplistiska gränssnitt och design, med syfte på att de flesta spel och appar kommunicerar användarens val med hjälp av symboler i stället för bokstäver och texter. Detta menar Pramling Samuelsson och Jonsson är en av anledningarna till att lärplattan blivit en stor del av den yngre pedagogiska verksamheten. Simpliciteten har gjort det möjligt för även de allra yngsta att delta och interagera självständigt med det digitala verktyget, någonting som inte varit möjligt med tidigare digitala verktyg såsom stationära datorer eller laptops.

2.5. Teoretiska perspektiv

Inom sociokulturella perspektivet finns det flera tolkningar och redogörelser för perspektivet. Vi har valt att kombinera tolkningar för att bilda vår förståelse av perspektivet och dess begrepp. Säljö (2015) tolkar det sociokulturella perspektivet som ett samspel mellan människor i grupp och individer och som baseras på uppfattningen av att människan lär sig och utvecklas i det sociala sammanhanget. Detta är den förklaring vi valt att utgå ifrån. Ett utav Lev Vygotskijs teorier handlar om att samspel är lärande och utveckling, och att man kan utveckla samt förbättra samspelet genom att lära av och med varandra (Säljö 2015).

2.5.1. Artefakter

Säljö (2015) förklarar att *artefakter* innebär en konstgjord produkt som har skapats för att ha vissa egenskaper som exempelvis en kniv, en cykel eller miniräknare. Alla dessa är skapta med ett specifikt syfte i åtanke. En artefakt kan också variera mellan att användas som ett fysiskt föremål och att kunna vara ett tecken eller en symbolisk artefakt som medierar en eller flera uppfattningar. Artefakter kan också kallas redskap eller verktyg, då artefakter generellt är skapade till att hjälpa människor att klara av saker som man inte hade kunnat göra utan dessa verktyg.

Säljö (2015) berättar att ett centralt begrepp inom det sociokulturella perspektivet är *mediering*. Med hjälp av artefakter medierar dem våra handlingar. En central poäng är att människans kunskap inte har en gräns vid vår egen kropp utan med medierande artefakter kan vi göra sådant som vi aldrig skulle klara av med våra mänskliga naturliga förmågor. Ett exempel på detta är att en spade är en artefakt som är ett medierande artefakt när det hjälper oss att gräva en grop, någonting som människan hade haft svårt att klara av utan hjälpmedel. Med oräkneligt många artefakter skapar det en helt ny relation till vår omvärld och nya möjligheter till vad vi som människan klarar av. Mediering inträffar människor emellan och mellan människan och artefakten i interaktion genom både språklig och icke språklig kommunikation. Smidt (2010) och Strandberg (2006) skriver liknande att vi alltid använder oss av hjälpmedel och redskap i våra aktiviteter och att man inte möter världen direkt utan att vår relation till världen är medierad. Mellan människan och världen finns medierande artefakter såsom tecken och verktyg som är ett hjälpmedel när vi löser problem, när vi minns, när vi genomför en arbetsuppgift och när vi tänker. Smidt (2010) nämner även att om man ska arbeta med barn måste man vara medveten om att massvis med lärande äger rum genom användning av kulturella redskap och för den orsaken se till att barnen får möjlighet för det.

2.5.2. Språket som artefakt

Säljö (2000) beskriver att språket är ett betydelsefullt kulturellt redskap där människor använder artefakter för att kunna förklara och beskriva, förstå samt tänka kring omvärlden. Säljö (2015) poängterar att den mest betydelsefulla artefakten inom perspektivet är det *talade språket*, det vill säga, det verktyget som vi delar med oss av våra erfarenheter och perspektiv med. Språket inkluderar även det skriftliga språket och bildspråket som dokumentation är och kan vara. Som Säljö (2015) förklarar är det en central del inom det sociokulturella perspektivet att det hela tiden finns ett samspel och kommunikation mellan människan. Med språket kan människor även formulera erfarenheter och dela det med varandra där språket får betydelse genom att samspeja med andra personer. Vidare skriver Säljö att språkliga verktyg innebär inom det sociokulturella perspektiv för socialisation som inträffar med en människas primärgrupp, som består av familjen. Familjen har en central del i människans socialisationsprocess som påverkar barnets tolkningar

och uppfattningar om barnets omvärld (Säljö 2000). Säljö (2015) nämner även att språk både i skrift och tal bygger man upp ett socialt minne där man fastställer lärande genom att spara information. Utgångspunkten till utveckling skapas i det sociala sammanhanget då kollektivet bygger på ett stort socialt minne och det sociokulturella perspektivet där inriktningen flyttas från människan till kollektivet. Elfström (2014) utgår från Säljös (2015) referens om att språket är centralt utifrån ett sociokulturellt perspektiv på lärande då språket är samband mellan människor, mellan barnet och i dess omvärld. Med hjälp av språket och olika symboler kommuniceras människans tänkande och barn använder det språk de behöver för det tillstånd och det sammanhang barnet befinner sig i.

2.5.3. Interaktion

Inom det sociokulturella perspektivet berättar Säljö (2015) att man ser lärandet som interaktion med andra människor. Det sker ett samspel mellan människorna och genom interaktionen och kommunikationen kan man bilda goda möjligheter till att forma nya kunskaper och erfarenheter. Vidare skriver Elfström (2014) att Vygotskij anser att kunskapen bildas och blir tillgänglig genom interaktion. En annan aspekt som Smidt (2010) nämner är att vi alla är summan av våra erfarenheter och interaktioner med de individer, tankar och kulturella redskap som vi möter under livets gång. Människan påverkas under hela vår levnad av andra individer och deras tankar samt värderingar. En interaktion kan även ske genom att man läser och lyssnar till en annan människas idéer. Strandberg (2006) skriver att Vygotskijs teori om "utvecklings allmänna lag" handlar om en utveckling som baseras på en social och på en individuell nivå. Den sociala nivån sker i fysiska relationer mellan människor och den individuella nivån som tankearbete inom individen. Strandberg menar att interaktion sker i samspel och att barn bör ha tillgång och möjlighet till utrymmen där det bildas en samspelsmiljö. De inre interaktionella aktiviteterna är grunden till lärande som sker ansikte mot ansikte, såsom dialoger, alltså i samma grupptrymme. Det finns även ett annat utrymme där barnets inre tankearbete är möjligt. För att utvecklingen ska kunna frodas i de båda nivåerna krävs det att man befinner sig i rätt utrymme för olika typer av interaktion. Det är svårt att ha en dialog i ett utrymme menat för tystnad och koncentration, och vice versa.

3. Metod

I detta avsnitt presenteras tillvägagångssätt och metoder under studien. Avsnittet tar upp metodval, intervju, urval, genomförande, bearbetning av data, samt etiska övervägande.

3.1. Metodval

Denna studie tar utgångspunkt i en kvalitativ forskningsansats. Magne Holme och Krohn Solvang (1997) beskriver att kvalitativ forskningsansats används för att man ska få en bättre förståelse för människors upplevelser, hur människan tänker, tycker, agerar och handlar. Syftet för studien är att undersöka hur förskollärare talar om deras arbete med dokumentation tillsammans med de yngre barnen i förskolan. Därför används den kvalitativa forskningsansatsen då studien baseras på förskollärarnas verbala och subjektiva svar. Alvehus (2019) beskriver den som metoden som intresserar sig för meningar, innebörder och samband. Alvehus lyfter också att kvalitativ metod är en tolkande forskning. Detta är anledning till att metoden tenderar att lägga vikt på forskarens roll i konstruktionen av data och resultat. Poängen med tolkningen är att bidra med ytterligare generell förståelse av ett visst fenomen, det vill säga att "utöka den tolkningsrepertoar som vetenskapen har tillgänglig" (Alvehus 2019, s.22).

3.2. Intervju

Studien utgår från metoden semistrukturerad intervju. Denscombe (2016) menar att vid en semistrukturerad intervju har intervjuaren mer frihet till vad som tas upp, beroende på respondentens svar. Intervjuaren har en färdig lista med förberedda frågor men är beredd på att vara flexibel när det gäller ämnens ordningsföljd, vilket möjliggör mer komplexa svar i studien. Denscombe beskriver att intervjuer är en metod för att samla in data där deltagarnas svar på forskarens frågor används som datakälla. När man intervjuar fokuserar man på vad deltagarna säger att de gör, vad de säger att de tror och de åsikter som de säger att de har vilket är det studien syftar till att ta reda på. Trost (2010) beskriver kvalitativa intervjuer som att de utmärks av att en

enkel fråga ställs som ger ett komplext svar. Likt Trost beskriver Denscombe (2016) att en semistrukturerad intervju kännetecknar att låta respondenten utveckla sina svar, tankar, idéer samt att tala mer utförligt om de ämnen som intervjuaren tar upp, vilket vi valt att använda oss av i studien.

3.3. Urval

Studien har utgått från ett bekvämlighetsurval. Denscombe (2016) beskriver bekvämlighetsurval som ett urval som grundar och bygger sig på forskarens bekvämlighet. Det vill säga att forskaren väljer det alternativ som är det första bästa som finns till hands. Med tanke på att intervjuerna planerades att genomföras via Zoom fanns det utrymme till att skicka ut fler förfrågningar till fler förskolor i större delen av Sverige. I detta fall blev en förskollärare från södra Sverige och en från norra Sverige som besvarade den förfrågan som skickades ut. Bortfallet blev större än förväntat då enbart en förskollärare tackade ja till att delta i undersökningen. På grund av det fick vi använda oss av vår kontakt för att få en till deltagare till studien, förskolläraren från norra Sverige. Förskolläraren från norra Sverige arbetar i ett fast arbetslag och barngrupp med barn i åldrarna 1–3 år. Förskolläraren från södra Sverige har arbetat som förskollärare hela sin karriär och har därför lång erfarenhet av barnomsorg. Hen arbetar som förste förskollärare i ett distrikt där flera förskolor ingår och arbetar med att stödja och hjälpa olika arbetslag i olika barngrupper. Även fast förskolläraren från södra Sverige inte arbetar med yngre barn i en fast barngrupp just nu har hen tidigare och nuvarande erfarenhet av att arbeta med yngre barn. Magne Holme och Krohn Solvang (1997) redogör för bortfall där det beskrivs som att intervjuer och enkäter alltid har människor som man inte får tag på eller som inte svarar, och att man alltid ska räkna med ett visst bortfall.

3.4. Genomförande

Inför denna studie planerades och genomfördes ett utskick av missivbrev till 60 olika förskolerektorer i Sverige. Här kan det inflikas att en förskolerektor kunde vara rektor för fler än en förskola, därav nådde missivbrevet ut till fler förskolor än antal rektorer det skickades ut till. Totalt svarade två förskollärare om att vilja delta i studien och de båda kontaktades åter för att bestämma datum och tid för intervju.

I studien genomfördes kvalitativa semistrukturerade intervjuer för att få svar på frågeställningarna. Empirin samlades in från två separata intervjuer med två förskollärare som beskrivs i tidigare avsnitt. Intervjuerna genomfördes via videokonferens-applikationen Zoom. Intervjuerna spelades in med hjälp av Zooms egen inspelningsfunktion där man enbart kan spela in video och ljud samtidigt, men de sparas i separata filer. Detta innebar att förskollärarna gjorde ett informerat val med att delta i intervjuerna, även med videoinspelning, som det nämns om i missivbrevet (se bilaga 1). Videoinspelningen raderades direkt efter avslutad intervju och ljudinspelningen sparades för transkription.

3.5. Bearbetning av data

Efter genomförandet av intervjuerna tog vi varsin ljudinspelning att transkribera. Alvehus (2019) skriver att transkriptionen är första steget av analysen, där tal blir till text och skrivs ner för forskaren att observera. Vi använde oss av Google Drive och Google Dokument för att vi båda skulle kunna ta del av varje transkription. Transkriptionsarbetet resulterade i totalt 27 sidor där teckensnitt Times New Roman, teckenstorlek 12 pkt och 1,5 radavstånd användes. Transkriptionerna lästes igenom där vi började peka ut vissa delar eller ord som korrelerade till vissa teman som växte fram under bearbetningen, till exempel om en förskollärare talade om dokumentationsmetoder eller barns delaktighet. Det markerades med en kommentar, vilket vidare utvecklades till att markeras med olika överstrykningsfärger. Totalt fann vi fem olika

teman i transkriptionerna vilket kan ses i resultatavsnittet. Vi analyserade även materialet utifrån det sociokulturella perspektivet där vi skrev kommentarer i texten för att utveckla dessa senare.

3.6. Etiska övervägande

Studien har följt Vetenskapsrådets (2003) fyra etiska huvudkrav: informationskravet, samtyckeskravet, nyttjandekravet och konfidentialitetskravet. Informationskravet innebär att forskaren skall informera deltagarna om deras uppgift och vilka villkor som gäller i deltagandet i studien. Deltagaren ska få information om att deltagandet är frivilligt och att de har rätt att när som helst avbryta sin medverkan. Detta har vi informerat respondenterna om i missivbrevet (bilaga 1) vi skickat ut samt informerat om deras rätt till att avbryta sitt medverkande innan intervjuerna påbörjades. Samtyckeskravet innebär att samtycke att delta i studien skall inhämtas från samtliga deltagare innan påbörjat deltagande. Med missivbrevet skickades även en samtyckesblankett (bilaga 2) som respondenterna fick skriva under och skicka till oss innan påbörjad intervju. Konfidentialitetskravet innebär att alla uppgifter om studiens deltagare skall förvaras under största konfidentialitet. Uppgifterna ska även förvaras säkert och skyddat för obehöriga att ta del av. Allt inspelat material har förvarats på en av studenternas personliga dator i en krypterad fil. Nyttjandekravet innebär att uppgifter som samlats in från och om enskilda personer i studien får enbart användas i studien och i forskningsändamål. All information som kommer att presenteras i studien är respondenternas yrke vilket vi fått samtycke för att använda. Allt material vi samlat in kommer endast att användas i vår studie.

4. Resultat

Syftet med denna studie är att bidra med kunskap och fler perspektiv om hur förskollärare talar om deras arbete med dokumentation tillsammans med de yngre barnen i förskolan. Vår utgångspunkt är att vi sett få studier om dokumentation som fokuserar på förskollärares metoder i deras arbete med yngre barn. Studien är gjord av två förskollärarstudenter som framöver kommer att refereras som studenterna. De som intervjuades är och kommer att benämnas som förskollärarna 1 och 2 (F1 & F2). Förskollärare 1 har titeln förste förskollärare och arbetar inte i en fast barngrupp utan arbetar i flera barngrupper tillsammans med kollegor. F1 har under hela sin karriär arbetat som förskollärare och har därmed lång erfarenhet med förskolans yngre barn. Förskollärare 2 arbetar som förskollärare i en fast barngrupp.

4.1. Dokumentationsmetoder

I båda intervjuerna kan man se likheter vad gällande vilka dokumentationsmetoder de använder även fast de använder den insamlade dokumentationen på olika sätt. Både F1 och F2 samlar in fotografier och film med hjälp av lärplatta och använder dessa samt anteckningar och barnens bilder för att kunna reflektera och utveckla verksamheten. Båda förskollärarna skriver ner specifika och viktiga situationer som barnen varit delaktiga i, utvecklande ögonblick samt barnens ord och uttryck på papper för att fånga de yngre barnens lärande i *här och nu*. Just begreppet *bilder* innebär enligt F1 "stillbilder i pappersformat på väggen" som användes som en direkt dokumentation till barnen. F2 specificerar inte vad bilder innebär. Båda förskollärarna nämner att bilderna sitter lågt ner på väggen och i F1s fall även på golvet. Detta kallar F1 för en processvägg som är direkt till barnen. F1 menar även att barnens egna bilder och alster är lika viktiga som dokumentation till att se barns utveckling.

F1 beskriver tydligt att de använder sig av pedagogisk dokumentation medan F2 beskriver att de använder sig av pedagogisk dokumentation, även fast F2 inte nämner själva begreppet. F2

beskriver att hen utgår från barnens intressen och utvecklar undervisningen utifrån det. Sedan dokumenterar F2 processen, barnens lärande och utveckling samt pratar och återkopplar det tillbaka till barnen i efterhand.

F2: Jag tänker mer att det (dokumentation) är som ett redskap för att synliggöra det barnen är intresserade av för att sen kunna spinna vidare på det.

4.1.1. Dokumentationsredskap och skillnader i metoder

F1 nämner att arbetslaget har ett underlag, en Powerpoint, som de utgår ifrån där pedagogerna lägger in foto, film och även barns bilder eller anteckningar. I det underlaget finns också ett reflektionsprotokoll och en plan för uppstart för året. De har även en tankekarta där det pedagogiska året ligger. F2 berättar att de har en mall som heter underlag för aktivitet där de fyller i om vad de pratar om och hur de ska gå till väga samt vilket syfte de har för aktiviteten. F2 säger även att de använder dokumentationen för att kunna följa upp och att man inte bara gör saker för görandets skull och att man hela tiden ska ha ett syfte i vad man gör. F2 använder sig av en slags dokumentation som är riktad till de yngre barnen som heter JAG-boken. Alla barn får en sådan bok som de fyller i med bilder på ens egna familj eller något som är personligt för det barnet. Barnen får hjälp av sina vårdnadshavare för att fylla i dessa bilder som de lämnar in på förskola där personalen skriver med text deras namn som är på bilderna. Detta kopplas också till samverkan med hemmet, där förskollärare, barn och vårdnadshavare får samarbeta för att skapa en förutsättning för anknytning och lärande för barnet. F2 nämner hur boken ger de yngre barnen en trygghet i deras första år på förskolan och att det är en levande dokumentation.

F2: Det är en jätteviktig dokumentation för barnens första år eller när de kommer till oss för det är också en trygghet för dem och det är något som knyter an till dem.

4.2. Dokumentationens syfte

Den största skillnaden i intervjuvaren är med förskollärarnas svar om dokumentationens syfte. Både F1 och F2 talar om dokumentationens syfte med direkta eller indirekta begrepp men med stor skillnad i antal gånger de nämner dokumentationens syfte i deras intervjuer. Totalt fanns det tre platser i transkriptionen där F1 direkt eller indirekt talar om dokumentationens syfte. F1 talar om att arbetslaget reflekterar kring att dokumentation kan användas för att synliggöra de yngre barnens perspektiv, då barnens uppfattningar kan vara något helt annat från vad F1 själv uppfattat.

F2 har däremot totalt 22 platser i transkriptionen där hen direkt eller indirekt talar om dokumentationens syfte. I analysen och bearbetningen av data kom det fram fyra olika teman inom dokumentationens syfte som F2 talar om, nämligen synliggörande, återkoppling, reflektion och vidareutveckling, vilket även F1 gör om än i mindre utsträckning. F2 säger flertal gånger att hen anser att dokumentation är ett redskap eller verktyg och att det är hens uppdrag att dokumentera de yngre barns lärande och uttryck för att sedan återkoppla det till barnen. Dokumentation används, enligt F2, till att synliggöra de yngre barns lärande, barnens intressen och att alla barn får ta del av det som står i förskolans läroplan samt synliggöra de barn som kanske inte alltid syns alla gånger.

F2: Det är en dokumentation som hjälper oss också för att fånga barnen och se så att alla får det de ska få genom läroplanen också, självklart, det är ju det som det handlar om.

F2 talar också om att dokumentationen används för att synliggöra pedagogernas förhållningssätt, vad pedagogerna gjort och hur de kan utvecklas för att skapa en bättre verksamhet och undervisning. F2 säger att man som förskollärare ska reflektera över vad och varför man dokumenterar. Meningen med dokumentation är enligt F2 att utmana och vidareutveckla både barn, pedagoger och verksamheten. F2 reflekterar över dokumentationens syfte, och nämner flertal gånger att man ska ha klart för sig vad dokumentationens syfte är innan man börjar dokumentera.

4.2.1. Delaktighet

I intervjuerna nämner både F1 och F2 om att alla barn i förskolan ska ta del av dokumentation och även vara delaktiga i dokumentation man gör. F1 säger att de yngre barnen blir delaktiga när man låter de få se bilderna och att barnen ska få kunna göra det precis när de vill. F2 berättar att det är också viktigt att låta de yngre barnen få vara med och bidra med så mycket de kan i den mån det går.

F1 menar att de yngre barnen även ska få använda kameran och fotografera men att det kan bli lite svårare för de yngre då de fokuserar mer på tekniken. F1 säger att de använder lärplattor och att barnen då kan vara delaktiga direkt genom att, till exempel, använda sig utav en adapter till en projektor. Med de digitala verktygen kan barnen få använda lärplattan som F1 nämner nedan.

F1: Vi kopplar in lärplattan med en adapter till en projektor så att man kan bygga en analog miljö och samtidigt projicera en inspirerande miljö på väggen som ett komplement [...] Sen kan det också vara att man gör en film eller saga ihop, att man använder en app där man både kan rita och prata och använda färdiga bilder och foton och blanda.

F2 berättar också en liknande händelse där de kan läsa en bok, kopiera och skriva ut bilder från boken där de kan koppla det till vad de yngre barnen ser. De kan också göra en saga utav bilderna och själva få vara med och leka med bilden. F2 nämner även att man kan bryta ner allting till de yngre barnens nivå, förenkla och koppla till deras närhet. Hen försöker hela tiden ge språket till barnen och utgår från barnens erfarenhet och behov. Detta för att fånga och få med de yngre barnen i ett projekt på deras egna sätt.

4.2.2. Återkoppling till barn

Både F1 och F2 poängterar att man ska vara lyhörd för barnens idéer och intressen. F1 upplyser om att återkoppling ser olika ut i olika arbetslag men att det är viktigt, speciellt med de yngre barnen att man varje dag, hela tiden ska återkoppla med dem. Barnen är *här och nu* och kan därför inte vänta för länge innan de får uppleva det igen, därför ska det göras hela tiden, menar F1. Vidare nämns det att man inte hinner riktigt skriva ut bilder och laminera det på grund av tidsbrist och att lärplattan används i stället för att man kan titta tillbaka på vad man har gjort,

berättar F1. En metod som F1 har använt innan med de yngre barnen är med en mini projektor där det filmades under dagen och sedan projiceras det till barnen på en tallrik medans de satt och väntade på maten.

Det finns en skillnad mellan förskollärarnas syn på återkoppling. F2 menar att man ska återkoppla varje vecka för att gå tillbaka och friska upp hjärnan i vad de håller på med medan F1 menar att man ska göra det varje dag, hela tiden. F2 nämner flera gånger att det är viktigt med upprepning och att man ska fråga barnen om de kommer ihåg saker och ting. F2 säger också att en dokumentation kan vara något som man kan titta tillbaka på vad man har gjort med barnen. Dokumentation kan också vara att man går tillbaka och använder sig utav bilder eller något som har fångat barnens intresse. Nedan beskriver F2 hur återkoppling kan se ut på deras förskola.

F2: Ja och det är väl också att man ska kunna påminna dem eller att man återberättar för dem vad vi har gjort, en upprepning. Vi jobbar mycket med språk och kunskapsutvecklande arbetssätt just nu. Med de yngsta barnen så är det mycket att berätta, återberätta, upprepa och då är det ganska bra att ha sådan dokumentation där man kan hela tiden gå tillbaka och sen gå vidare så det är väl där man ska använda dokumentation i första hand.

F2 poängterar vikten om att de yngre barnen ska vara medvetna om vad som händer med det de ägnar sig åt på förskolan och att pedagogerna inte går för fort fram i undervisningen. F2 menar att det är viktigt att stanna upp i dokumentationen som man har jobbat med. Dels för att gå tillbaka till början av processen, dels för att se vart man är på väg. Detta gör F2 för att observera och analysera hela processen med barnen samt för att se och reflektera var barnen befinner sig och hur man kan utveckla och utmana barnen vidare.

F2 berättar även att i arbetslagets planering diskuterar de barnens intresse och hur de ska kunna jobba vidare med det. F2 förtydligar att som förskollärare ska man planera en aktivitet som kan sammankopplas med de yngre barnens intressen. Aktiviteten ska utmana de yngre barnen till att använda flera sinnen och sedan kunna reflektera kring aktiviteten. Det hjälper pedagogerna att se vart barnen befinner sig just nu samt hur de kan utmana barnen för att gå vidare. F2 säger även att en dokumentation kan man ha med sig när man går ut till skogen och då har de med sig

föregående dokumentation med bilder som de tittar på tillsammans med barnen för att se om de kanske hittar det man sett tidigare i skogen.

4.3. Sammanfattande analys av resultat

I resultaten kommer det fram att båda förskollärarna använder sig av artefakter såsom lärplattor för att dokumentera med fotografi och film, och att det är det mest använda och lättaste redskapet för dokumentation. Även de yngre barnen kan använda lärplattan för att fotografera och filma och således har de med hjälp av interaktion med lärplattan möjlighet till att dokumentera själva, vilket Findahl och Davidsson (2015) diskuterar. Förskollärarna använder lärplatta, en medierande artefakt, till dokumentation för att sedan kunna reflektera över yngre barnens lärande, verksamhetens utformning och kvalitet samt pedagogernas förhållningssätt i efterhand, vilket Säljö (2015) diskuterar. Här skapas en helt ny artefakt som är dokumentationen, till exempel fotografierna, filmerna eller anteckningarna, som medierar mening till förskollärarna och som används till pedagogisk dokumentation med barnen. Genom att förskollärarna arbetar på detta sätt uppstår det en interaktion på både den sociala och individuella nivån. En annan artefakt som F1 använder är en adapter till projektorn där barnen får möjlighet till att se på storskärm, och även när F1 vill skapa en digital miljö som ett komplement till den analoga miljön. Adaptern och lärplattan medierar tillsammans en ökad upplevelse och skapar en inspirerande miljö.

Båda förskollärarna en interaktion i socialt samspel med barnen, kollegorna och vårdnadshavarna när dokumentationen skapas, när de reflekterar om den, ger tillbaka dokumentationen till barnen samt när de delger dokumentationen till vårdnadshavarna. I stort sett sker hela tiden en interaktion med dokumentationen tillsammans med den sociala kretsen som verksamheterna har, vilket Strandberg (2006) redogör för. Interaktion sker även genom processväggen som F1

beskriver att hen använder en *direkt* dokumentation till barnen. Där skapas ett utrymme där barn och barn emellan kan ha en social interaktion, men även mellan pedagoger och barn och mellan pedagoger och pedagoger. Processväggen skapar även ett individuellt utrymme för individens egen reflektion. Vi kopplar processväggen och dess möjligheter till Elfströms (2014) beskrivning av Vygotskijs teori som anser att kunskap och lärande skapas genom interaktion.

Säljö (Säljö 2000; Säljö 2015) beskrivning av att människor delar sina erfarenheter genom samspel och att språket används som ett redskap för att förklara och bygga upp ett socialt minne stämmer överens med hur F2 berättar att hen läser en bok för barnen och skriver ut bilder från boken så att barnen kan koppla till vad de ser. F2 menar att man hela tiden kan anpassa sig efter barnens kunskap och behov genom att ge det språket som barnet kan.

5. Diskussion

Syftet med studien är att kunna bidra med kunskap och ytterligare perspektiv om hur förskollärare talar om deras arbete med dokumentation tillsammans med de yngre barnen i förskolan. Resultatet gav ett flertal exempel på hur man praktiskt kan arbeta med dokumentation tillsammans med de yngre barnen. Vi har sökt en större förståelse för hur vi i vår yrkesroll kan arbeta med dokumentation tillsammans med förskolans yngre barn. Dessa exempel gav oss studenter ytterligare perspektiv för betydelsen av att använda medierande artefakter i dokumentation och vikten av att använda dessa tillsammans med yngre barn.

Frågeställningarna för denna studie är:

- Hur uttrycker förskollärare att de arbetar med dokumentation med de yngre barnen i förskolan?
- Hur talar förskollärarna om yngre barns delaktighet i dokumentationen?

5.1. Barnsyn kopplar till delaktighet

Hur man gör de yngre barnen delaktiga i dokumentation har sin grund i hur man ser på barn och dess lärande. I resultatet kan man se både likheter och skillnader mellan förskolläraernas svar. Båda förskollärarna uttrycker liknande barnsyn då de båda nämner att de utgår från barnens nivå och perspektiv när de till exempel lägger upp bilder och barnens alster på väggen utifrån barnens ögonnivå. Detta för att följa och synliggöra de yngre barnens utveckling. Här menar Lenz Taguchi (2013) att man skulle kunna se förskolläraernas barnsyn utefter hur de format miljön, som är utifrån barnens nivå och perspektiv. Eftersom bilderna är tillgängliga för de yngre barnen kan man härleda att förskollärarna uppfattar barnet som kompetent. F2 berättar att barnen sinsemellan interagerar med varandra genom bilderna och att barnen skapar sina egna tolkningar utifrån vad de ser och vad som samtalar om. Förskolläraernas uttryckta barnsyn visar kopplingar med Åberg och Lenz Taguchis (2018) barnsyn av hur kunskap skapas. F2 nämner att hen utgår från barnens intresse och utvecklar undervisningen precis som Åberg och Lenz Taguchi nämner om hur grunden är för barnens lärande. I Lindgrens (2020) studie uttrycker arbetslaget att barnen blir passiva om pedagogerna inte visar vägen, någonting som F1 och F2 inte uttrycker. Snarare tvärtom, att barnen är engagerade och nyfikna i dokumentationen. Både F1 och F2 jobbar på liknande sätt men ses ändå som separata verksamhetssystem som Lindgren talar om. De har båda lika nationella krav från Lpfö 18 (Skolverket 2018) och samma riktlinjer i Skollagen (SFS 2010:800) och läroplanen. Ändå har de beskrivit att de har lite olika arbetssätt och barnsyn från varandra.

5.2. Barnens delaktighet i dokumentation

Likt Dolk (2013) nämner Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2015) att barn har en rättighet att bli delaktig i och ha inflytande över sitt eget lärande. Båda förskollärarna uttrycker direkt och

indirekt att de gör barnen delaktiga i verksamheten med hjälp av pedagogisk dokumentation och det antyder på att barnen får ha inflytande i sitt lärande och i verksamheten. Genom att låta barnen få se sina dokumenterade bilder som är på väggen och golvet blir barnen delaktiga och ges även möjlighet till att återberätta sina upplevelser. Som Johannesen och Sandvik (2009) menar att i förskolan innebär delaktighet att alla barn har rätt att bli lyssnad på som både Dolk (2013) och Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2015) poängterar. Dolk, Engdahl och Ärlemalm-Hagsér menar att alla barn har rätt till delaktighet och ha inflytande över sin egen kunskap. Vidare nämner Johannesen och Sandvik (2009) att delaktighet handlar om gemenskapen där man inkluderar och visar respekt även om man har olika tankar. Elfström Pettersson (2019) menar däremot att pedagogisk dokumentation inte automatiskt gör barnen delaktiga i verksamheten, vilket även Merewether (2018) syftar på. Förskollärarna beskriver att barnen får ta del av de dokumenterade bilderna och får samtala om dessa. Förvisso har förskollärarna uttryckt ett arbetssätt med kommunikation och medvetenhet. Elfström Pettersson (2019) menar också att det krävs en medvetenhet från förskollärarna i hur man gör barnen delaktiga, vilket berättas om i resultatet.

Ett sätt som F2 nämner att verksamheten använder sig av en personlig dokumentation som syftar till barnen är genom JAG-boken. F2 uttrycker att boken ger barnen en trygghet genom att se bilder på deras egna privata liv som exempelvis bilder på sin familj. Genom att ha en sådan levande dokumentation menar F2 att det ger möjlighet för barnen att känna sig säkra i förskolan. Detta korrelerar till vad det står i Lpfö 18 (Skolverket 2019), att förskolan ska erbjuda alla barn en trygg omsorg och stärka deras självkänsla där barnets välbefinnande står som grund.

Båda förskollärarna visar på att de är lyhörda till barnens intresse och idéer och att de hela tiden utgår ifrån barnens kunnande. De nämner även hur viktigt det är att man återkopplar och återberättar för att friska upp barnens minne. Det som skiljer mellan förskollärarna är att F1 säger att man ska återkoppla varje dag, hela tiden och F2 säger att man ska återkoppla en gång i veckan. Det som sker mellan förskollärarna och barnen är ett samspel och genom att interagera och kommunicera kan man skapa nya kunskaper samt erfarenheter, som Säljö (2015) menar. Vidare

skriver Elfström (2014) att en interaktion kan även inträffa när man läser och lyssnar till en annan människas tankar eller åsikter. Utifrån våra intervjuer kunde vi se att förskollärarna och barnen dokumenterar sina aktiviteter och upptäckter för att sedan reflektera över men även dela med sig av samt påminnas om vad barnen har gjort och lärt sig, som Säljö (2015) beskriver som ett förlängt lärande.

5.3. Förskollärarnas arbete med dokumentation

Ett sätt som F2 dokumenterar på är genom att observera och analysera hela bearbetningen som barn är involverade i. Detta för att kunna reflektera över vart barnen befinner sig i nuläget och hur pedagogerna ska utmana och utveckla de yngre barnen ytterligare. Åberg och Lenz Taguchi (2018) menar att man medvetet väljer ut något som pedagogerna upplevt eller hört i observationerna för att sedan fördjupa sig mer. Därav blir dokumentationen en utgångspunkt för reflektion tillsammans med arbetslaget men även med barn. F2 menar att dokumentation kan vara något man hela tiden kan gå tillbaka till där man ser och visar barnen vad man har gjort. En annan synpunkt som F2 har angående dokumentation är att man kan ta ut dokumentationen till naturen där barnen får möjlighet till att komma ihåg genom att se bilderna. På så vis ger F2 barnen inflytande i sitt lärande genom att interagera och samtala om bilderna. Det anser Johannesen och Sandvik (2009) som delaktighet och inflytande när barnens åsikter och uttryck får influeras i deras vardag i förskolan. Förskollärarnas roll är att vara mottagliga för barnens yttrande där man låter barnen få ha inverkan på situationen där deras åsikter blir hörda.

5.4. Förskollärarnas uttryck för dokumentation

Det som även skiljer mellan förskollärarna är hur många gånger dokumentationens syfte nämns. F1 nämner att verksamheten använder dokumentationen för att synliggöra barnens perspektiv då hen menar att man som vuxen kan uppfatta en situation eller händelse annorlunda från hur barnet

har uppfattat det. Det är helt enkelt en subjektiv fråga, men också som Svenning (2011) talar om är det viktigt att försöka sträva efter att sätta sig in i barnens perspektiv. F2 uttrycker dokumentationens syfte på olika sätt där hen nämner det fler gånger än F1. F2 menar att man använder dokumentationen till att följa upp barnens utveckling och att man hela tiden ska ha ett syfte till varför och vad man dokumenterar. Detta är det som Svenning (2011) framhäver, att ha reflekterande och bra val av syfte för innehållet av dokumentation där man tar vara på både barnen och vuxnas perspektiv på ett hänsynsfullt sätt. Det som F2 även uttrycker att dokumentation är ett hjälpmedel och som förskollärare har ett ansvar att dokumentera barns lärande för att sedan återkoppla det till barnen. I Lpfö 18 (Skolverket 2019) står det att alla förskollärare har ett ansvar att följa barns utveckling och lärande kontinuerligt. Det står även att verksamheten ska systematiskt följas, analyseras och dokumenteras för att på bästa sätt se hur verksamheten kan uppfylla barnens möjligheter att utvecklas och lära vidare. Detta i enlighet med det F2 uttrycker i resultatet. F2 beskriver att dokumentationen används för att lyfta fram barnens lärande och intresse samt att alla barn har rätt till att få ta del av förskolans läroplan. F2 uttrycker att dokumentation också är till för att synliggöra pedagogernas förhållningssätt för att se hur och vad de kan utveckla vidare för att ge barnen de bästa förutsättningar som är ett utav målen i läroplan för förskolan.

5.5. Metoddiskussion

I föreliggande studie används en kvalitativ forskningsansats med semistrukturerade intervjuer vilket anses lämplig för att söka efter svar på frågeställningarna. Trost (2010) talar om kvalitativa studier och nämner att fokuset bör ligga på kvaliteten av intervjun i stället för antalet intervjuer man genomför. I studien genomfördes två intervjuer med personer verksamma inom förskolans verksamhet. På grund av begränsad tid och bortfall slutade det med två respondenter till studien, vilket kan ha påverkat resultatet i den aspekten att fler respondenter hade gett en mer utförlig och vid studie. Det som också kan ha haft stor inverkan är att F1 inte arbetar i en fast barngrupp. Som förste förskollärare jobbar hen på flera förskolor inom deras distrikt, med flera arbetslag och flera

barngrupper, detta inkluderar att F1 arbetar i andra barngrupper än enbart tillsammans med yngre barn. F1 har arbetat hela sin karriär som förskollärare och har lång erfarenhet inom barnomsorg. Vår ambition var inledningsvis att intervjua sex förskollärare, vilket vi inser i efterhand hade varit tidskrävande. En kvalitativ studie med personintervjuer, transkription och analys är tidskrävande och därför bestämdes det senare att två intervjuer var tillräckligt med tanke på den begränsade tiden. Om det hade varit fler deltagare hade resultatet potentiellt kunnat se annorlunda ut.

Intervjuerna genomfördes via Zoom vilket inte var idealt. På grund av rådande pandemi fanns det inte möjlighet att göra fysiska intervjuer på plats. Det blir aldrig samma stämning eller känsla att träffas via en videokonferens app vilket vidare kan ha påverkat respondenternas svar. Trost (2010) menar att trygghetsfaktorn för respondenten är central för att de ska kunna svara sanningsenligt. På grund av det kan svaren hållits tillbaka av respondenterna.

Eftersom studien genomfördes av två oerfarna forskare har det sannolikt haft påverkan på studiens utformande. Om studien gjorts om hade en pilotstudie genomförts för att säkerställa att intervjufrågorna besvarar frågeställningarna. Studiens val av semistrukturerad intervju gav både fördelar och nackdelar. Svaren och respondenterna behövde inte begränsas av frågorna, däremot fanns det en tendens att respondenterna gick utanför det ämne som diskuterades, vilket sedan gav en transkription med mycket att sålla ut.

6. Referenser

Alvehus, Johan. (2019). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. Upplaga 2. Stockholm: Liber.

Denscombe, Martyn. (2016). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Tredje upplagan. Lund: Studentlitteratur. ss.428.

Dolk, Klara. (2013). *Bångstyriga barn: makt, normer och delaktighet i förskolan*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet.

Edlund, Lena. (2019). *De yngsta barnen och läroplanen*. Johanneshov: MTM.

Elfström, Ingela. (2014). *Barn och naturvetenskap: upptäcka, utforska, lära i förskola och skola*. 2. [rev.] uppl. Stockholm: Liber.

Elfström Pettersson, Katarina. (2019). Barns delaktighet i förskolans dokumentation. *Venue*, 8(2). <https://doi.org/10.3384/venue.2001-788X.19811> [2021-05-21].

Engdahl, Ingrid & Ärlemalm-Hagsér, Eva. (red.). (2015). *Att bli förskollärare: mångfacetterad komplexitet*. 1. uppl. Stockholm: Liber.

Findahl Olle & Davidsson Pamela. (2015). *Svenskarna och internet. 2015 års undersökning om svenska folkets internetvanor*. IIS (Internetstiftelsen i Sverige).

Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn. (1997). *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. 2., [rev. och utök.] uppl. Lund: Studentlitteratur.

Johannesen, Nina & Sandvik, Ninni. (2009). *Små barns delaktighet och inflytande: några perspektiv*. 1. uppl. Stockholm: Liber.

Källström, Åsa & Andersson Bruck, Kjerstin. (2017). *Etiska reflektioner i forskning med barn*. Första upplagan. Malmö: Gleerups.

Lenz Taguchi, Hillevi. (2013). *Varför pedagogisk dokumentation?: verktyg för lärande och förändring i förskolan och skolan*. 2., [rev. och uppdaterade] uppl. Malmö: Gleerup.

Lindgren, Ann-Charlotte. (2020). *Med uppdrag att dokumentera de yngsta barnens lärande: en verksamhetsteoretisk analys av förskolors dokumentation*. Licentiatavhandling Malmö: Malmö Universitet, 2020. Tillgänglig på Internet:
<https://doi.org/10.24834/isbn.9789186295899>

Merewether, Jane. (2018). Listening to young children outdoors with pedagogical documentation, *International Journal of Early Years Education*, 26:3, 259-277, DOI: 10.1080/09669760.2017.1421525.

Nationalencyklopedin. (2021). *Delaktighet*.
<https://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/delaktighet> [2021-09-15].

Pramling Samuelsson, Ingrid & Jonsson, Agneta. (2017). *Förskolans yngsta barn: perspektiv på omsorg, lärande och lek*. Första upplagan. Stockholm: Liber.

SFS 2010:800. *Skollagen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SFS 2018:1197. *Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet MRB.

Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan*.

<https://www.skolverket.se/undervisning/forskolan/laroplan-for-forskolan/laroplan-lpfo-18for-forskolan> [2021-05-21].

Skolverket. (2020). *Barns inflytande i utvärdering och dokumentation i förskolan*.

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/artiklar-omforskning/barns-inflytande-i-utvardering-och-dokumentation-i-forskolan> [2021-05-21].

Skolverket. (2021). *Dokumentation i förskolan*.

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/dokumentation-i-forskolan> [2021-05-26].

Smidt, Sandra. (2010). *Vygotskij och de små och yngre barnens lärande*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Sommer, Dion. (2005). *Barndomspsykologi: utveckling i en förändrad värld*. 3. uppl. Malmö: Liber.

Strandberg, Leif. (2006). *Vygotskij i praktiken: bland plugghästar och fusklappar*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

Svenning, Bente. (2011). *Vad berättas om mig?: barns rättigheter och möjligheter till inflytande i förskolans dokumentation*. Lund: Studentlitteratur.

Säljö, Roger. (2000). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.

Säljö, Roger. (2015). *Lärande - En introduktion till perspektiv och metaforer*. Första upplagan. Malmö: Gleerups.

Thuresson, Hanna & Quennerstedt, Ann. (2020). Barns och elevers inflytande i förskolan och skolan: En forskningsöversikt. *Educare - Vetenskapliga skrifter*, (2): 92–116.

Trost, Jan. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. 4., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur.

Unga, Johanna. (2013). *Det är en spricka i allt, det är så ljuset kommer in...: matematik och förskolebarns experimenterande och potentialitet*. Licentiatavhandling Stockholm: Stockholms universitet, 2013.

Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-88821>

Åberg, Ann & Lenz Taguchi, Hillevi. (2018). *Lyssnandets pedagogik: etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. Andra upplagan. Stockholm: Liber.

7. Bilagor

Missivbrevet nedan är versionen vi skickade ut till förskolerektorer i ett tidigt stadie. Studiens titel var då inte färdigställd, därav är det en annorlunda titel på vårt missivbrev.

7.1. Bilaga 1: Missivbrev

s. 1/3

Information om en undersökning om Förskolans yngre barns delaktighet i dokumentation - förskollärares talade tankar om arbetssätt och praktik med försäkran om samtycke

Detta är en förfrågan om ditt deltagande i en studie kring barns delaktighet och inflytande i deras dokumentation. Vi vill uppmärksamma dig på att allt deltagande är frivilligt och att du har rätt att avbryta ditt deltagande när som helst. Vi är två studenter, Romina Asenjo Ruz och Nicki Friberg Hvalsum, som under hösten 2021 läser sista terminen i *Förskolläraryrket* vid Högskolan Kristianstad. Studien genomförs som del av vårt självständiga arbete (examensarbete) och kommer att publiceras i en examensuppsats. Vårt syfte är att undersöka hur förskollärare ser på barnens delaktighet i dokumentation och hur de arbetar för detta. Vi vänder oss till förskollärare i olika kommuner med fokus på åldersgrupp 1 - 3år.

Undersökningen kommer att genomföras i form av intervjuer med förskollärare, av oss, Romina och Nicki. Detta kommer att genomföras via videosamtal på Zoom. Vi kommer att skicka ut en länk till dig via mail där du klickar på länken för att gå med. För att genomföra detta behöver du en dator och att du har installerat mjukvaran Zoom. Det finns även en applikation till din telefon som du kan använda. Det hade underlättat för oss alla om du har hörlurar med mikrofon under intervjun. Hela samtalet kommer att spelas in, inklusive video. Filerna sparas separat och videoinspelningen kommer alltså att kunna raderas direkt efter samtalets slut. Vi kommer alltså endast spara ljudinspelningen. Detta för att

inspelningsfunktionen på Zoom spelar in båda samtidigt, vilket inte är någonting vi kan ändra. En intervju kommer att ta ca 30 minuter.

Vår intervjuvecka är **vecka 40**. Dag och tid för intervju kommer vi överens om tillsammans. Arbetet kommer att registreras på Högskolan Kristianstad i enlighet med lagen om hantering av personuppgifter (GDPR). I vårt arbete kommer du och förskolans namn vara anonyma och all data som samlas in kommer att sparas på en USB-minne som endast vi, Romina och Nicki, kommer ha tillgång till. Alla personuppgifter, data och ljudinspelningar kommer att raderas och förstöras när vi fått godkännande på vårt examensarbete.

s. 2/3

Vi önskar besked om ditt samtycke senast **torsdag 30 september, vecka 39**.

Dina frågor är välkomna och du kan kontakta oss på:

Romina Asenjo Ruz:

Nicki Friberg Hvalsum:

7.2. Bilaga 2: Samtyckesblankett

s. 3/3

Denna sida lämnas in till Romina & Nicki i samband med intervjun.

Information om en undersökning om *Förskolans yngre barns delaktighet i dokumentation - förskollärares talade tankar om arbetssätt och praktik* med försäkran om samtycke

JA, jag har läst informationen och samtycker till att delta i undersökningen
Förskolans yngre barns delaktighet i dokumentation - förskollärares talade tankar om arbetssätt och praktik

JA, jag samtycker till att delta i ljudinspelning i samband med undersökningen
Förskolans yngre barns delaktighet i dokumentation - förskollärares talade tankar om arbetssätt och praktik

JA, jag samtycker till att delta i videoinspelning i samband med undersökningen
Förskolans yngsta barns delaktighet i dokumentation - förskollärares talade tankar om arbetssätt och praktik

Datum .....

Deltagares Namnteckning

.....

Namnförtydligande

.....

7.3. Bilaga 3: Innehållstext i mejl till rektorerna

Hej!

Vi är två förskollärostudenter vid Högskolan Kristianstad som just nu arbetar med vårt examensarbete. Vårt syfte är att undersöka hur förskollärare talar om sitt arbete med dokumentation tillsammans med de yngre barnen på förskolan, samt hur de gör barnen delaktiga i den. Vi vill undersöka detta med hjälp av intervjuer med förskollärare, och därför skickar vi ut denna förfrågan till er.

Detta är en förfrågan till er om att delta i vår undersökning. Bifogat finns vårt missivbrev med all information. Vårt mål är att genomföra intervjuer under vecka 39, men kan även passa vecka 40. På grund av vår begränsade tid kommer endast två förskolor att kunna delta i intervjuerna. Vårt urval kommer att slumpas fram bland de förskolor som tackar ja till att delta i undersökningen. Ni kommer att få besked om ert deltagande senast fredag 24 september.

Tack för er tid!

Med vänliga hälsningar,

Romina Asenjo Ruz & Nicki Friberg Hvalsum

7.4. Bilaga 4: Intervjufrågor

1. Hur arbetar ni med dokumentation med de yngre barnen? Berätta!
  - Vilka dokumentationsmetoder använder ni er av?

2. Vilka strategier använder ni för att kommunicera om dokumentation med de yngre barnen?
  - På vilka sätt använder ni er av dokumentation i verksamheten?

3. På vilka sätt gör ni de yngre barnen delaktiga i dokumentationen?

4. Hur ser ert arbete ut efter att ni samlat in dokumentationen?
  - Har ni något reflektionsarbete i arbetslaget? Hur kan det se ut?

5. Hur ser er återkoppling till de yngre barnen ut?
  - Om ni inte har det, hur gör ni då?

6. Hur ser du på de yngre barnens delaktighet i dokumentationen?